

Declaració elaborada per la Societat Catalana d'Estudis Jurídics i aprovada pel Ple de l'Institut d'Estudis Catalans en la sessió del dia 21 d'octubre de 1996, sobre la Sentència del Tribunal Constitucional del 19 de setembre de 1996

L'Institut d'Estudis Catalans ha vist la sentència del Tribunal Constitucional del 19 de setembre de 1996, dictada amb els vots particulars de dos dels seus components, que resol el conflicte positiu de competència interposat per la Generalitat de Catalunya contra l'article 19 del Reial decret 1122/88, del 23 de setembre, en què s'imposava l'ús obligatori de la llengua castellana en l'etiquetatge de productes alimentaris. El Ple de l'Institut entén que el contingut de la sentència posa en dubte el cos normatiu constitucional que garanteix l'efectivitat de la declaració d'oficialitat del català i en definitiva els drets lingüístics del nostre poble.

1. Oficialitat del català

L'Institut d'Estudis Catalans entén que la sentència oblida o ignora conceptes jurídics bàsics com ara *llengua oficial* i *llengua pròpia*, que són claus per a resoldre el conflicte que es plantejava.

Segons l'article 3 de la Constitució espanyola, el castellà és l'idioma oficial de l'Estat i les altres llengües són «també» oficials a les respectives comunitats autònomes, d'acord amb els estatuts respectius. D'altra banda, segons l'article 3 de l'Estatut de Catalunya la llengua pròpia de Catalunya és el català i l'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.

L'Estatut, d'acord amb la Constitució, declara oficial el català del territori de Catalunya, i els estatuts respectius a València i a les Illes Balears. Ho és en el mateix nivell i condició jurídica que té el castellà i té plens efectes i validesa, tant si és en relació amb l'Administració com entre particulars, a tots els territoris en què és oficial. Per tant, cada una de les dues llengües oficials pot ser utilitzada vàlidament sense que calgui emprar paral·lelament l'altra. Aquest és en definitiva el contingut de la declaració de la doble oficialitat.

En la Sentència del 23 de desembre de 1994, el mateix Tribunal donà contingut al fet que el català sigui declarat per l'Estatut com la llengua pròpia de Catalunya. D'això deduí la idoneïtat que la Generalitat, en compliment de la Llei de normalització, establís que el català fos la llengua vehicular de l'ensenyament primari, respectant el coneixement que tots els ciutadans han de tenir de les dues llengües oficials a la fi del cicle d'ensenyament. Aquesta atribució de llengua pròpia ressalta més palesament, si es vol, la plenitud jurídica que li dona la condició de llengua oficial.

En declarar constitucional l'exigència de l'ús preceptiu del castellà en les etiquetes dels productes alimentaris, el Tribunal nega el caràcter oficial de la llengua catalana, ja que l'oficialitat d'una llengua no vol dir altra cosa que aquesta pugui ser utilitzada per les institucions i els ciutadans amb plens efectes jurídics, cosa que va establir el mateix Tribunal en la Sentència 82/86, del 26 de juny.

El Decret de l'Estat, en imposar la necessitat de l'ús del castellà, a part de distorsionar el fet de l'oficialitat del català, pressuposa crear una situació de discriminació lingüística envers la nostra llengua. Amb aquesta norma ha interferit negativament en les diverses nacionalitats de l'Estat amb llengua pròpia pel fet d'imposar un decret que només tindria sentit en un estat unilingüístic, però no en el nostre, on són oficials diverses llengües amb situacions sociolingüístiques i processos normalitzadors diferents. El Decret és en tots els casos una vulneració del caràcter oficial d'aquestes llengües i específicament del mandat de foment i protecció que li dona l'article 3.3 de la Constitució.

Resolucions com la recorreguda no porten, per altra banda, cap dels beneficis amb què s'han intentat justificar, ans al contrari, causen perjudici

evident en un àmbit on la presència de la llengua catalana és feble, i —el fet més important— contradiuen l'Estatut i la Llei de normalització establerta pel Parlament de Catalunya. En aquest sentit, és fonamental garantir la facultat de les institucions de Catalunya per a l'establiment del procés de normalització que garanteixi l'efectivitat definitiva de la igualtat jurídica d'ambdues llengües.

Hem de denunciar també altres normes dictades per l'Estat en aquesta mateixa direcció, com ara el Reglament del registre mercantil (Reial decret 1784/96, del 19 de juliol) i d'altres, que són una mostra de l'actitud de l'Estat en no tenir present l'oficialitat de la nostra llengua, ja que, com en el present cas, li neguen de pla aquest caràcter. Això suposa, en definitiva, ignorar la declaració constitucional i estatutària.

No és bo ni podem comprendre que després de quinze anys de l'aprovació de l'Estatut encara es posi en dubte periòdicament que la llengua catalana és la «llengua pròpia de Catalunya» i com a tal és cooficial amb el castellà amb els mateixos efectes jurídics. Continuar així és mantenir la nostra llengua en una situació de permanent inestabilitat jurídica que en cap cas afavoreix el procés de normalització.

2. La competència de la Generalitat en la normalització de la llengua

L'article 3.3 de l'Estatut atribueix a la Generalitat la competència de garantir l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, i assegurar-ne el coneixement, creant les condicions que permetin arribar a la igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans. Aquest mandat és el que es va desenvolupar amb la Llei de normalització i les altres disposicions que se'n deriven. És a dir, que la Generalitat té atribuïda la competència del procés normalitzador en dos vessants; primer, per a l'establiment del marc jurídic que garanteixi la condició d'oficials d'ambdues llengües i, en segon lloc, per assegurar-ne el coneixement per part dels ciutadans i, en definitiva, garantir la igualtat de drets i deures de tots els ciutadans de Catalunya.

A més, l'apartat 3 de l'article 3 de la Constitució declara que «la riquesa de les diverses modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció». És a dir, que l'Estat i la resta d'institucions públiques tenen en la pròpia actuació el mandat específic de fomentar la protecció i respecte d'aquest patrimoni cultural. Tampoc aquest mandat no s'ha tingut en compte en aquesta Sentència.

El Tribunal Constitucional ha reconegut que el Govern de Catalunya té el mandat de fer les accions adreçades a determinar l'abast i efectivitat de la cooficialitat de les llengües a Catalunya, en concret a la Sentència 74/1989, del 24 d'abril de 1989, en la qual s'admet aquesta competència, fins i tot, en l'àmbit de competència exclusiva estatal.

Per això és paradoxal que ara el Tribunal Constitucional ignori aquesta jurisprudència i admeti la competència de l'Estat de legislar sobre l'àmbit lingüístic, fins i tot en un sentit contrari al previst a l'Estatut i la Llei de normalització, que el desenvolupa.

Admetre la constitucionalitat d'exigir l'ús obligatori del castellà vol dir no reconèixer la plena validesa dels actes fets en català i sí els fets únicament en castellà. Dit d'una altra manera: restableix un concepte d'oficialitat asimètrica que no és admissible, ja que en si mateix porta la negació del caràcter oficial del català.

3. Normativa europea

L'IEC no entén tampoc per què, sense cap mena de justificació, en aquesta Sentència el Tribunal ha deixat de banda la normativa dictada per la Unió Europea sobre aquesta matèria i en concret la Directriu 79/112 CEE. Aquesta és d'aplicació preceptiva, tal com estableixen els tractats de la CEE i en concret l'article 98 de la Constitució. Per aquest motiu l'article 19 del Decret objecte del recurs, que va ser dictat aparentment en compliment d'aquesta Directriu, la contradia i, per tant, no és vàlid ni d'aplicació, ja que ignora la norma superior.

L'article 14 d'aquesta Directriu diu que no es podrà prohibir la venda de productes en un determinat territori si les normes bàsiques obligatòries estan redactades en una llengua intel·ligible. En aquest sentit, no hi ha dubte que el català és una llengua intel·ligible, de la mateixa manera que ho és el castellà, com ho seria també una altra llengua romànica propera. Tinguem present que aquestes normes fan referència a dades relatives a productes amb noms tècnics o bé dades numèriques, com el pes, la proporció dels components o bé la data de caducitat.

Incomprensiblement, el Tribunal tampoc no s'ha atingut a les sentències dictades recentment pel Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees, cosa que havia de fer de manera preceptiva. Per tal motiu aquesta omisió voluntària posa en dubte de manera seriosa l'efectivitat pràctica de la Sentència, com assenjala un dels vots particulars.

Per altra banda, cal fer palès que ni el legislador ni el Tribunal han tingut en compte la Resolució del Parlament europeu del 30 d'octubre de 1987 que, en l'article 8, apartat tercer, insta els estats a «vetllar per la utilització de les llengües regionals i minoritàries en la informació dels consumidors i en l'etiquetatge dels productes». No han tingut en compte tampoc el que disposa el Tractat de Maastricht en l'article 128.

4. La interpretació de les lleis bàsiques

El Tribunal Constitucional ha anat ampliant el concepte i abast de *lleis de bases* fins al punt paradoxal d'admetre el caràcter de norma bàsica d'un reglament que, com el que és objecte del recurs, desenvolupa una llei que no té aquesta condició. Així es contradiu amb el principi exposat reiteradament i en la Sentència de 19 d'abril de 1988, on estableix que la definició del que és bàsic no ha de quedar «a la lliure disposició de l'Estat en evitació que es pugui deixar sense contingut o inconstitucionalment retalli les competències autonòmiques». En aquesta mateixa Sentència es declarava també que el desenvolupament de matèries bàsiques per decret era admissible en el període constituent, però no en la situació actual.

El caràcter expansiu de les normes bàsiques les transforma de fet, com en aquest cas, en reglaments extremadament detallats que deixen en no res les competències establertes en l'Estatut amb caràcter ampli de legislació o d'execució, les quals resten a la pràctica com a competències purament administratives. Hem de sumar encara a aquest efecte laminador de l'àmbit competencial de l'Estatut els nous conceptes establerts pel Tribunal Constitucional, com ara les competències concurrents.

Ací el Tribunal Constitucional no actua veritablement com a òrgan interpretador de l'equilibri de poders definits en el marc constitucional, sinó que de fet secunda l'Estat en la seva desconfiança permanent envers el Govern de Catalunya, al qual esgarrapa competències sistemàticament. O, si es vol, posa en qüestió permanent el seu marc competencial definit en l'Estatut.

Hem de posar en evidència el joc paradoxal produït entre l'Estat i el Tribunal Constitucional des que aquest, en la Sentència 69/88, del 19 d'abril, declarà constitucional el Decret sobre etiquetatge de la Generalitat de Catalunya —Sentència 389/83, del 15 de setembre—, dictat exclouent de l'aplicació a Catalunya una norma de l'Estat literalment igual a la que ara es declara aplicable. El Tribunal declarà la constitucionalitat del decret català, per apreciar que era competència exclusiva de la Generalitat la informació dels consumi-

dors (art. 12.1.5 EC), i establí que per aquest motiu aquella norma no era aplicable a Catalunya.

Poc temps després, l'Estat, el 23 de desembre de 1988, dictà el Reial decret 1122/88, impugnat amb el mateix contingut del primer, designant-lo com a bàsic. Ara el Tribunal Constitucional s'oblida de la primitiva Sentència i es contradiu en deixar de banda la competència exclusiva de la Generalitat en informació del consumidor, i defineix la competència com de sanitat per a justificar la declaració de norma bàsica en un decret, sense cap garantia jurídicoinstitucional.

Vistos els raonaments exposats, l'Institut d'Estudis Catalans emet les conclusions següents:

1. D'acord amb la normativa europea aplicable preferentment al Reial decret 1122/88, la distribució de productes alimentaris etiquetats en català a Catalunya és perfectament legal en tant que es realitza en una llengua fàcilment intel·ligible.

2. Essent la llengua catalana oficial i pròpia de Catalunya, l'etiquetatge en català a Catalunya, així com tota mena d'actuacions oficials o privades fetes únicament en català, és plenament vàlid i té plens efectes jurídics.

3. La competència per a determinar l'abast i l'efectivitat de l'oficialitat del català i del castellà a Catalunya correspon al Parlament i al Govern de Catalunya, d'acord amb l'article 3 de la Constitució i amb l'Estatut de Catalunya.

4. L'Estat hauria de retirar el caràcter de norma bàsica del Decret objecte del recurs i de les normes sobre l'ús de les llengües oficials i, la Generalitat de Catalunya hauria de dictar una norma adient que fes efectiu l'ús del català en l'etiquetatge.

5. El Parlament i el Govern de Catalunya haurien de desenvolupar l'article 26 i les altres disposicions del capítol IV de l'estatut del consumidor (Llei 3/93, del 5 de març) per a garantir la presència del català en aquest àmbit, a fi que els ciutadans hi puguin exercir el dret d'ús de la llengua catalana.